

is vállalva — egyszerű vonalakra bontva, szálanként kell fölföldni: ez a kritikus, az irodalomtörténész sajátos hivatása, hogy úgy mondjam: művészete.

Sajnálatos, hogy a kiadó ebben nem járt Bori kezére. Mert föladatát hasonló színvonalon ellátó szerkesztő mindezekre fölhívhatta volna a szerző figyelmét; javasolhatta volna neki szövegeinek kisímitását, s mondanivalójának sérelme nélkül kiigazíthatta volna egyenetlenségeit, eltüntethette volna szeplőit. Ellenkezőleg: még azt sem tette meg, ami egy ilyen könyv szerkesztésében alapvető. Nem terjedelmi korlát az oka, hiszen üres lap maradt a könyv végén kettő is, hogy a tartalomjegyzék elnagyolt, s nem tükrözi vissza a részleteket, pl. azt, hogy a *Versek nyomában* című tanulmány mely versekről szól. Vagy legalább lett volna *mutató*, amely a neveket, verscímeiket tartalmazza.

A korrektor sem állt hivatása magaslatán, holott nevét, szokatlanul, föltünteti az impresszum. Tudom, hogy a szabadkai szedő nyilván nem tudott magyarul. De szerző, szerkesztő, korrektor közös erővel kigyomlálhatta volna a sok sajtóhibát, ügyelhetett volna a reneteg kiesett betűre. S észrevehette volna azt az elválasztást, amelyet magyar nyelvű könyvben még életemben nem láttam: *gondo-lkodó* (220. l.).

A vajdasági magyar könyvkiadás olyan szintet ért el az elmúlt másfél-két évtizedben, amely magához méltó kiadástudományt (textológiai) kíván. Altatás volna nem figyelmeztetni erre az illetékeseket; nem akadémikuskodásból, hanem éppen azért, mert becsülöm a vajdasági magyar könyvkiadás szép eredményeit és további tökéletesbülését kívánom.

S amennyire tőlem telik, szolgálom is.

PÉTER LASZLÓ

TÖBB MINT SZÖVEGÉRTELMEZÉS

Irodalmi életünk egyik legtermékenyebb, legjelenvalóbb kritikusának, esztétájának és irodalomtörténésének, Bori Imrének a legújabb kötetét kapta kézhez nemrég a magyar olvasóközönség. A szerző *Szövegértelmezések* szerény (vagy szerénykedő) címmel tudományos közleményekben, lapokban és folyóiratokban megjelent, illetve a rádióban elhangzott előadásait, tanulmányait, esszéit és szövegelemzéseit foglalta csokorba és tette könyv alakban mindenki számára hozzáférhetővé.

A kötet egy rendkívül jelentős Petőfi-tanulmánnyal indul, ebben Bori új, sajátos szempontok alapján vizsgálja Petőfi költészetét kimutatván annak modern világerzését, amely azonban — mint vershagyomány — a magyar költészetben többször is, különös módon elsikkadt. Gondolatmenetének tengelyében az áll, hogy a hosszú évtizedek során kialakult, sokféle Petőfi-portré ellenére a költő „pöre” ma sem zárult le megnyugtató módon, még akkor sem, ha — a többi között — forradalmiságának és nepiességének kérdései tisztázódtak is. Az irodalomtörténeti közfelfogások túl, Petőfi költészete nem maradhat az eddigi vizsgálódások keretében, mert „Petőfit (mint minden alkotót) elsősorban nem a maga korának kell megszerezniünk, hanem a magunkénak, kamatoztatva az elmúlt százhuszonöt esztendő költészeti-irodalmi tapasztalatait is.” Bori itt azt tűzi ki célul, hogy Petőfi költői eredményeinek, vershagyományának tükrében fellelje azokat az elemeket, amelyek korunk versziszléssel tartanak rokonságot. S mindjárt bejelenti, hogy Petőfi költészetének ismeretlenebb, kevésbé vizsgált, ma „modernnek” minősíthető versrétegéről lesz szó, ami azt jelenti, hogy többet, mást

akar felmutatni annál, amit az irodalmi közgondolkodás számon tart. Mert „a magyar költészet nyílt kérdései... éppen ezekben a ma már szinte egyáltalán nem emlegetett Petőfi-versekben merültek fel, és ha az elmúlt száz esztendő magyar költészetét jellemeznünk kell,... állíthatjuk, hogy Petőfi versörökségét nem ismerte fel, nem tudott vele gazdálkodni, és akkor is külföldi példák után nézett, amikor arra... nem volt szüksége.” S alább: „...paradoxon, hogy a magyar irodalmi tudat, amely az elmúlt évtizedekben elvívta a »hagyományt«, éppen legnagyobbak tartott költője örökségét sikkasztotta el, elmulasztva felidézni, ami költészetében korunk verstörekvéseivel rimel.” Ebben foglалható össze Bori tanulmányának alaptétele, amelyet a későbbiekben részletesen kifejt, elmondván, hogy legnagyobbak tartott költőnk örökségének elsikkadását, fel nem fedezését a magyar költészet három szakaszában szemlélhetjük: a Petőfi-epigonok korában, a költő halálát követő első esztendőben; századunk elején, amikor a „nyugatos” költők keresik majd elődjeiket és mintaképeiket a modern magyar verseszmény kialakításán munkálkodva; s végül a magyar avantgarde időszakában.

Kevésbé ismert, elhanyagolt, nyugtalanító és éppen ezért érdekes Petőfi-portrét állít elénk a gyűjtemény ezután következő darabja is. Ez pedig a *Petőfi-napló*, amely afféle olvasónapló formájában jelent meg hétről hétre a Magyar Szó irodalmi mellékletében, a Kilátóban, még-hozzá 1973 első hónapjaiban, vagyis Petőfi jubileumi évében. Ebben is egy modern, vibráló életérzésű Petőfivel találkozunk szemben a költő szoborral merevített ellentéppárjával, s Bori itt is — akárcsak az előbbi tanulmányban — a többi között a *Felhők* c. versciklusra hivatkozik mint olyan versrétegre, amelynek új kiadásai nincsenek, a nagyközönség nemigen emlegeti, s az irodalomtörténet is csínján bánik vele, annyi benne a zavaró, a nem „petőfies”. A hatvanhat kis vers Petőfi költészetének legkülönösebb pillanatát vetíti a kései olvasó elé, egy egész létfilozófia és olyan érzelmi-gondolati káosz vajúdik bennük, amelynek felismerése nélkül meg sem érthetjük a későbbi, a polgári radikális gondolkodó, a tudatos forradalmár Petőfi.

A *Szövegértelmezések* többi darabja a 20. század magyar irodalmának egy-egy értékes alkotásával foglalkozik, a többi között Ady, Juhász Gyula, Kassák, József Attila, Déry Tibor, a hazaiak közül pedig Vasko Popa, Ács Károly, Domonkos, Brasnyó, Németh István és mások egy vagy több írását elemzi vagy látja el figyelemre méltó reflexiókkal, s ez megfelel Bori fő érdeklődési körének. A kötet eligazító értékű *Jegyzet*-tel zárul, de a tartalommutatóról már nem mondható el, hogy jól tájékoztat. Az olvasó mindjárt szeretné tudni, mit jeleznek az ilyenfajta, általánosító címek: *Versek nyomában, József Attila két verse, Jegyzetek versekről* (?) stb. De hát ez már inkább a szerkesztők udvariasságának kérdése, hogy meg akarják-e kímélni az olvasót a könyv kényszerű végiglapozásától, ha valamely konkrét műre kíváncsiak.

BORBÉLY JÁNOS

VÁZLATOK EGY PORTRÉHOZ

BOSNYAK ISTVÁN: *Ember a forradalomban, ember a soron kívül*.
Forum, Újvidék, 1977.

Már több mint egy évtizede annak, hogy egyre gyakrabban találkozunk életrajzi monográfiákkal. Előbb a regényírók tértek át ennek a mű-

fajnak a művelésére, de csakhamar csatlakoztak hozzájuk az esszéírók, aztán a költők is, akik eddig csak nagy ritkán léptek be a formabon-